

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7. Vtrum hæc sit vera, homo factus est Deus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

In subiecto acquirente humanam naturam, puta in materia, at-

Art. i. huius
quest.

Art. i. huius
quest.

En 107. 12.

RESPON. Dicendum, quod unumquodque dicitur esse factum illud, quod de nouo incipit predicari de ipso. Esse autem hominem, vere predicatur de Deo, sicut dictum est, ita tamen quod non conuenit Deo esse hominem ab aeterno, sed ex tempore per assumptionem humanam naturam. Et ideo haec est uera, Deus factus est homo. Diuersimode tamen intelligitur a diuersis, sicut & haec, Deus est homo, ut supra dictum est. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quod fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus his, in quibus humana natura incipit esse in supposito de nouo creato. Deus autem dicitur factus homo, eo quod humana natura incepit esse in supposito diuinae naturae, ab aeterno praexistente. Et ideo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut dictum est, fieri importat quod aliquid praedicatur de nouo de altero. Unde, quando cumque aliquid de nouo praedicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur, tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus quae absolute dicuntur: non enim potest albedo aut magnitudo de nouo aduenire alicui, nisi per hoc quod de nouo mutatur ad albedinem, vel magnitudinem. Ea uero quae relatiue dicuntur, possunt de nouo predicari de aliquo absque eius mutatione, sicut homo de nouo fit dexter absque sua mutatione, per motum illius, qui fit ei sinister. Unde in talibus non oportet omnino quod dicitur fieri, esse mutatum, quia hoc potest accedere per mutationem alterius. Et per hunc modum Deo dicimus, Domine refugium factus es nobis.

Esse autem hominem, conuenit

¶ Super Quaestione sexdecima Articuli septimum.

Titulus clarus est.

In corpore duo sunt. Primo ponitur duplex propositio sensus improprius; & iuxta utramque respondeatur. Secundo, ponitur tertius sensus, qui solus est proprius, & respondeatur quaesito.

¶ Quo ad primum uide nouitiam, quod in primo sensu copulauerbalis est, ly est. Et ly factus, ponitur uel adiectiuum subiecti, puta homo factus: sicut si diceretur, homo creatus, uel adiectiuum praedicae, puta Deus factus: ita quod sensus esset, vel quod factus homo est Deus, uel quod homo est Deus factus, Et utroque modo iudicatur falsa: & de secunda quidem non est dubium. Prima autem falsa iudicatur: quia ly homo, in subiecto stat pro hypostasi, ac per hoc dicendo, homo factus, enuntiat de persona humana facta, quod est Deus: constat autem, nullam esse personam siue humanam siue diuinam factam, si sit Deus: nam persona humana, quae est Deus, est non facta, sed genita ab aeterno, Deus de Deo.

In secundo autem, quamuis improprio sensu, dicuntur quinque. primo, ponitur modus, quo sumitur ly factus: & dicitur sumi, ut modus determinans compositionem, sicut in propositionibus modalibus ly possibile, aut necessarium significare dicitur compositionem, ita quod propositio ista, Homo factus est Deus, sonat istam. Hominem esse Deum, factum est. Et propterea, secundo in littera explicatur dicitur sensus eius, scilicet, factum est, ut homo sit Deus, & similiter Deus factus est homo, factum est, ut Deus sit homo. Tertio dicitur, quod propositio utraque est uera in hoc sensu. Quarto, quod hic sensus non est proprius harum propositionum. Et ratio quidem logica est: quia ly factus, non est modus determinatus compositionis sicut ly possibile, aut necessarium. Ratio uero realis ad sensum respiciens, quae in littera redditur, cum quinto subiungitur, quo sensus ille potest proprietatem forte habere, est quia hic homo, de quo enuntiat factum esse Deum, non est factus Deus, ita quod neque ab aeterno, neque ex tempore factum est, ut homo, hoc est hic homo, esset Deus: contra. n. ¶ ly homo supponit in hac enuntiatione pro hoc homine: quia supponit personaliter & determinate, & quod hic homo est Deus ab aeterno genitus, non factus, est hypostasis filij Dei.

AD TERTIVM dicendum, quod homo supponit personam filij Dei, non nudam, sed prout subsistit in humana natura. Et ideo quamuis haec sit falsa, Deus factus est persona filij Dei, est tamen haec uera, Deus factus est homo, ex eo quod est unicus humanae naturae.

ARTICVLVS VII.

Utrum haec sit uera, Homo factus est Deus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod haec sit uera, Homo factus est Deus. Dicitur enim Romano. primo, Quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis, de filio suo, qui factus est ei ex femine Dauid secundum carnem: sed Christus, secundum quod homo, est ex femine Dauid secundum carnem. ergo homo factus est filius Dei.

¶ 2 Preterea Augustinus dicit in primo de Trinitate. * Talis erat illa susceptio, quae Deum hominem faceret, & hominem Deum: sed ratione illius susceptionis haec est uera, Deus factus est homo. ergo similiter haec est uera, Homo factus est Deus.

¶ 3 Praeterea Gregorius Nazanzenus dicit in Epistola ad Elidonium, Deus quidem humanatus est, homo autem deificatus, vel quolibet aliter

¶ Tertius sensus, qui solus est proprius, & respondeatur quaesito. ¶ Quo ad primum uide nouitiam, quod in primo sensu copulauerbalis est, ly est. Et ly factus, ponitur uel adiectiuum subiecti, puta homo factus: sicut si diceretur, homo creatus, uel adiectiuum praedicae, puta Deus factus: ita quod sensus esset, vel quod factus homo est Deus, uel quod homo est Deus factus, Et utroque modo iudicatur falsa: & de secunda quidem non est dubium. Prima autem falsa iudicatur: quia ly homo, in subiecto stat pro hypostasi, ac per hoc dicendo, homo factus, enuntiat de persona humana facta, quod est Deus: constat autem, nullam esse personam siue humanam siue diuinam factam, si sit Deus: nam persona humana, quae est Deus, est non facta, sed genita ab aeterno, Deus de Deo.

Locis sup. ar. 6. citatis.

Li. 1. c. 13. circa prin. 10. 3

In epist. ad Elidonium inter prin. & med.

Tertius S. Thoma. Non

Non est igitur proprius sensus harum locutionum, dicere, Factum est ut homo esset Deus. Possit tamen, ut quinto dicitur in litera saluari, ut proprius sensus, sustinendo quod homo habeat suppositionem simplicem, hoc est, supponat pro natura humana in concreto communiter. Nam factum est, quod homo sit Deus: quamvis non sit factum, quod aliquis singularis homo sit Deus: quia ille singularis homo, qui est Deus, est naturaliter, & ab aeterno Deus.

¶ Occurrit hic autem circa duo quaestio. Primo circa suppositionem simplicem, & proprietatem propositionis sic sumptae. Secundo, circa personalem, an iste homo sit factus Deus.

Est autem dubitandi ratio circa primum: quia dicendo, homo est factus Deus, ly homo supponit pro habente naturam humanam indeterminatam.

¶ Et hinc fit primo, ut ratio literae nihil valeat, reprobando illam, Homo factus est Deus: quia ista est falsa; iste homo factus est Deus. Fit secundum, ut non loquatur in litera, quod supponat simpliciter ly Homo, stando pro homine communiter: quoniam supponit personaliter, confuse tamen; immo naturalis suppositio termini communis concreti, est supponere pro habente naturam indeterminatam. Fit tertio, ut quia ista propositio, Homo factus est Deus, in personali suppositione propriae sumpta est vera: quia in veritate homo est Deus, & non semper fuit Deus, sed per unionis gratiam est Deus: male in litera arguatur falsitatis. Fit quarto, ut Scotus in tertio sententiarum distinctione septima, quaestione secunda, rectius dixerit quod ista propositio, Homo factus est Deus, est simpliciter vera & proprietaria quia homo per actionem agentis est Deus, & non semper fuit Deus: tum quia est conuertens illam, Deus factus est homo.

¶ Ad evidentiam horum scito, quod inter personalem, & simplicem suppositionem haec est differentia, quod si ly Homo, supponit personaliter, oportet praedicatum conuenire alicui personae humanae: quod enim de nulla persona humana, nec de omnibus simul verificatur, de homine personaliter sumpto non verificatur, ut patet discurrenti, tam in propositionibus per se, quam per accidens. Si uero supponit simpliciter, praedicatum conuenit homini abstracti a suis suppositis: ita quod verificatur de homine communiter, & de nullo homine, nec de omnibus simul verificatur.

¶ Ad propositum autem descendendo, considerandum est, quod in illa propositione, Homo factus est Deus, ly Homo supponit personaliter proprie loquendo: quia ly factus est, non permittit hominem supponere nisi personaliter: sicut cum dicitur, Homo factus est albus, quoniam fieri reale, non est hominis communiter, sed hominis singularis. Et propterea ad veritatem istius, Homo factus est Deus, oportet ueram esse istam, Aliquis homo factus est Deus: sicut ad ueritatem istius, Homo factus est albus, oportet quod aliquis homo sit factus albus. Sed si ly homo, supponat simpliciter: ueritas eius non exigit, quod aliquis homo sit factus Deus, sed sufficit quod per actionem alicuius agentis factum sit, ut de homine absolute uerificetur de nouo esse Deum. Et quia potest dici quod iste sensus est proprius sensus istius propositionis a doctore positae (ita quod de homine absolute dixerunt quod factus est Deus) nec haec proprietates est uiqueaque clara, ideo Auctor dixit, Nisi forte &c.

nominauerit: sed Deus ea ratione dicitur humanatus, quia est homo factus. ergo homo ea ratione dicitur deificatus, quia est factus Deus. Et ita haec est uera, homo factus est Deus.

¶ 4 Præter. Cum dicitur, Deus factus est homo, subiectum factionis uel mutationis non est Deus: sed humana natura, quae significat hoc nomen homo: sed illud uidetur esse subiectum factionis cui factio attribuitur, ergo haec magis est uera, homo factus est Deus, quam ista, Deus factus est homo.

SED CONTRA est, quod Damasc. dicit in 3. lib. * Non hominem deificatum dicimus, sed Deum humanatum: idem autem est fieri Deum quod deificari. ergo haec est falsa, homo factus est Deus.

RESPON. Dicendum, quod ista propositio, homo factus est Deus, tripliciter potest intelligi. Vno modo, ita quod hoc participium Factus, determinet absolute uel subiectum, uel praedicatum. Et in hoc sensu est falsa: quia neque homo ille de quo Deus praedicatur, est factus, neque Deus est

factus, ut infra dicitur. * Et sub eodem sensu haec est falsa, Deus factus est homo: sed sub hoc sensu non queritur hic de istis propositionibus. Alio modo potest intelligi, ut ly Factus, determinet compositionem, ut sit sensus, homo factus est Deus, id est, factum est, ut homo sit Deus. Et sub hoc sensu ueraque est uera, & homo factus est Deus, & Deus factus est homo: sed hic non est proprius sensus harum locutionum: nisi forte intelligatur fm q ly homo, non habet personalem suppositionem, sed simplicem. Licet enim hic homo non sit factus Deus, quia hoc suppositum, persona filij Dei, ab aeterno fuit Deus, tñ homo, cōiter loquendo, non semper fuit Deus. Tertio modo proprie intelligitur, fm q hoc participium factus, ponit fieri circa hominem in respectu ad Deum, sicut ad terminum factionis. Et in hoc sensu, supposito q in Christo sit eadem persona, & hypostasis, & suppositum Dei & hominis (ut supra ostensum est) ista propositio est falsa: quia cū dicitur, homo factus est Deus, ly homo, habet personalem suppositionem. Non enim esse Dei, uerificatur de homine

Deum, uerificandum est, & non potest uerificari de homine personaliter siue confuse, siue determinate, ideo ad suppositionem simplicem recursum est. Logicum quippe est, ut homo supponat simpliciter pro habente naturam, abstractam a singularibus, non solum quod ad significationem, sed quod ad id quod praedicato supponat, & haec non est eius naturalis suppositio, sed cum personaliter supponit pro habente naturam indeterminatam.

¶ Ad tertium dicitur, quod iam patet falsum esse, quod personaliter sumpta ista propositio, homo factus est Deus, sit uera: nec est uerum de homine personaliter sumpto, quod per gratiam unionis est Deus.

¶ Unde ad quartum ex Scoto dicitur, quod si Scotus utitur suppositione simplici, uerum dicit: & affirmat proprietatem sensus, quam Auctor in litera sub dubio relinquit: sed in ueritate ly Factus est, transit in impersonalem: hoc est, factum est, ut homo esset Deus. Quod non uidetur de intentione Scoti, uolentis istam, Homo factus est Deus, sequi per conuersionem ad illam, Deus factus est homo: oportet enim personaliter supponere hominem, si per conuersionem sequitur ad illam. Et propterea si (ut apparet) utitur suppositione personali, directe dicit contra Auctorem, sed falsum dicit: quoniam personaliter sumpta propositio ista, homo factus est Deus, est falsa. Et cum probatur, quia istae sunt uerae, homo per actionem agentis est Deus: & homo non prius erat Deus, respondetur quod prima est falsa, quia ueritas eius exigit ueritatem alicuius sui singularis, scilicet quod aliquis homo per actionem agentis est Deus, qui prius non fuit Deus. Constat autem, quod nullus homo per actionem cuiuscumque agentis est de nouo Deus: quia ille homo, scilicet Iesus Nazareus, qui solus inter homines est Deus, non est de nouo Deus, sed ab aeterno: nec per actionem alicuius agentis, sed aeterna naturate a Patre est Deus. Nec est uerum quod istius, Deus factus est homo, conuertens sit, homo factus

¶ Ad obiecta igitur respondendo dicitur, artic. concedendo quod homo, proprie loquendo, supponit pro habente naturam humanam indeterminatam, & quod alia est propositio, Homo factus est Deus, & alia, Hic homo factus est Deus. Sed cum inferitur primo, ergo ratio literae nihil ualeat, respondetur quod efficax est: quia licet sint diuersae propositiones, negatio tamen illius singularis, scilicet hic homo est factus Deus, infert negationem illius indefinitae, homo factus est Deus: quoniam gratia materiae unum singulare in proposito aequaliter omnibus singularibus: constat enim unum tantum hominem esse Deum. Et propterea sicut a negatione omnium singularium inferitur negatio indefinitae, ita in proposito a negatione unius singularis destruitur indefinita.

¶ Ad secundum dicitur, quod quia talia sunt subiecta, qualia permittuntur a praedicatis, & praedicatum integrum, scilicet factum esse

Lib. 2. c. 2. n. 6
lōge a fine.

qa. 113.

factus est Deus: sed illa, qui factus est homo, est Deus, sicut ista, paries factus est albus, non conuertitur in istam, album factum est paries, sed in istam, quod factum est albus, est paries.

Secundum dubium occurrens est: quia uidetur quod etiam factum sit, quod iste homo sit Deus: nam ly iste homo, stat pro supposito eterno, non quatenus est eternus, seu hypostasis diuinae naturae, sed quatenus est ex tempore hypostasis humanae naturae. Constat autem, quod factum est per gratiam diuinam, ut hypostasis diuinae naturae, esset hypostasis humanae naturae, & quod hypostasis humanae naturae, esset ipsa uerbi hypostasis. Et sic propositio est uera, & sensum proprium habet secundum personalem suppositionem.

Ad hoc dicitur, quod in hac ultima particula literae non est sermo de ueritate, sed de proprietate sensus. Et proprietate licet assignatus sensus obijciendo se uerum, non tamen est proprius dictae propositionis: quia ly homo, ex parte subiecti est personaliter ac determinate supponens, debet sumi pro illa hypostasi absolute: & non pro illa, ut abstrahit a se ipsa (ut obiectio sumit) quia subiecta tenentur materialiter: constat autem quod absolute sumpta hypostasis illa, saltem est quod factum sit illam esse Deum. Vbi tamen huiusmodi dicta inueniuntur, pie interpretanda sunt, nec extendenda.

Quod ad secundam tertius sensus ponit, quod hoc totum, factus est, ponitur pro copula uerbi: sic enim ly factus est, ponitur circa nomen ut subiectum fieri, non absolute, sed in ordine ad Deum, ut terminum factionis: ita quod sensus proprius est, quod homo effectus est Deus. Et in hoc sensu oppositae respondetur quaestio, quod propositio est falsa: & manifestatur, & probatur. Manifestatur quidem & ex supposita sententia fidei falsificante dictam propositionem, & ex contraria heresi Nestorianorum uenificante eandem. Ponendo enim ueram tantum in Christo hypostasis, cum illa sit genita Deus ab eterno, & supponatur per ly homo, non potest dici, quod factus est Deus. Ponendo autem cum haereticis duas in Christo hypostasis, optime uerificatur, quod homo factus est Deus, quia ille homo coniunctus est Deo, sicut contra. Deus factus est homo, id est coniunctus est illi homini secundum hos haereticos. Probat autem sic. Esse Deum uerificatur de homine non ratione naturae, sed supposito, ergo fieri Deum, de supposito quoque uerificari debet, si propositio est uera: sed de supposito non potest uerificari fieri Deum. Probat, quia ab eterno est Deus, nec unquam coepit esse Deus, aut fieri Deus, aut quod factus sit Deus, ergo. Antecedens patet. Consequencia uero probatur: quia eiusdem est fieri & esse, si sit, cum fieri terminetur ad esse.

Aduerte circa haec, quod cum in omni factione, qua unum fit aliud, non solum concurrat terminus, sed subiectum seu quasi subiectum, & in hac factione, ut in litera dicitur, Deus significatur ut terminus, per hanc propositionem, Homo factus est Deus, restat ut homo significetur ut subiectum: & ideo, ut in litera dicitur, est falsa propositio ista, Homo factus est Deus. Et tamen si relatiue iudicetur ista factio, uerissimum est, quod Deus est terminus, & homo formaliter est subiectum: quia secundum rem mutatio ponitur in homine formaliter, & in Deo

non nisi ut in termino. Quo fit, ut ad rem spectando, deberet ista propositio, Homo factus est Deus, dici uera, & magis uera, quam illa, Deus factus est homo: quia in illa subiectum factionis ponitur subiectum, & terminus ponitur terminus: in ista autem, e contra: & tamen totum oppositum affirmatur: quia ista, Deus factus est homo, affirmatur & in Euangelio, Verbum caro factum est, & in symbolo, Et homo factus est: illa autem, Homo factus est Deus, communiter dicitur falsa.

Quorundam haec? Propter duo. Primum est, ut non fitas in factione relatiua, sed intelligas in hoc mysterio fieri illud, quo dicitur, Verbum caro factum est, & homo factus est, esse non fieri relatiuum: quia non caro, non homo factus esset Dei filius, sed ad carnem, ad hominem: & militarent multum argumenta alata. Sed fieri substantiale, non quale fieri, quo materia transmutatur in carnem, aut humanam naturam: sed quale est fieri, quo fingereur, Sortem fieri hominem. Nam sicut alio modo se habet esse inter Sortem & humanam naturam ex una parte, & inter materiam & humanam naturam ex altera parte, ita dissimiliter se habet fieri inter haec

(vt Glo. exponit) existens ex semine Dauid secundum carnem. Ac si diceret, filius Dei factus est habens carnem ex semine Dauid, ad honorem Dei. Ad secundum dicens, quod illud uerbum August. est intelligendum in illo sensu, secundum quod ex illa susceptione incarnationis factum est, ut homo esset Deus, & Deus esset homo. In quo sensu ambae locutiones sunt uerae, ut dictum est. Et similiter dicendum est ad tertium: nam deificari idem est, quod fieri Deum.

Ad quartum dicens, quod terminus in subiecto positus tenetur materialiter, id est pro supposito: positus uero in praedicto, tenetur formaliter, id est pro natura significata. Et ideo, cum dicitur, Homo factus est Deus, ipsum fieri, non attribuitur humanae naturae, sed supposito humanae naturae, quod est ab eterno Deus. Et ideo non conuenit ei fieri Deum. Cum autem dicitur, Deus factus est homo, factio intelligitur terminari ad ipsam humanam naturam. Et ideo proprie loquedo, haec est uera, Deus factus est homo: sed haec est falsa,

& illa: cum enim dicimus, Sortes est homo, non denotatur aliud esse praedicari, & aliud subiecti: sed cum dicitur, Materia est humana, aliud est esse essentiale denotatur materia, & aliud humanitas. Et ideo sic intermedians inter materiam & esse humanum, si sit substantiale quidem, sed mutationis: est ipsas materies: inter Sortem autem & humanam naturam non mediat fieri mutationis: sed aut nullum, aut sine mutatione. Et ad hoc fieri spectat fieri illud, quo uerbum caro factum est: sicut ad hunc essendi modum spectat esse illud, quo uerbum est homo, in primo modo dicendi per se, ut patet ex supra dictis.

Secundum est, quod cum his sit, quod interuenit in hoc mysterio mutatio relatiua, secundario tamen: ita quod cum de hoc mysterio loquendum est, dicitur, quod interueniunt hic duo, scilicet factio, & mutatio. Et quod factio quidem est substantialis, qua uerbum caro factum est: & locum subiecti tenet in hac factione substantiale uerbum: quia secundum rei ueritatem concurrat in hoc fieri uerbum, ut hypostasis, quae natura subijcitur, naturam substantificans; in natura subsistens. Et natura ipsa humana (de qua est sermo) tenet locum termini, quantum non tantum, ut dicitur. Mutatio autem est relatiua: & respectu huius naturae humanae tenet locum subiecti, uerbum autem locum termini: quia uerbum non refertur, nisi quia natura refertur ad uerbum. Et quoniam non de mutatione, sed de factione est sermo in istis propositionibus, ideo illa est simpliciter uera, Deus factus est homo: in eo siquidem de eo quod est, ut subiectum factionis, dicitur, quod factum est homo, quod constat esse uerissimum & propriissime dictum: ista uero, Homo factus est Deus, est simpliciter falsa: quoniam in ea enuntiat ut terminus factionis Deus, qui nec ratione naturae, nec ratione suppositi potest terminare factionem circa suppositum hominis ex significatione propositionis positam, cum dicitur, homo factus est Deus.

In responsione ad primum aduerte nouit, quod tota uis Tertiae S. Thoma. K a argumenti

Positum se arg.

Inoor. ac.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

Dege.

argumenti consistit in illo pronomine. Et: quasi dixerit Aposto-
lus, de filio suo, quia factus est ei, hoc est Deo filius. &c. Et pro-
pterea responsio consistit in hoc, quod ly Et, idem significat quod
ad honorem eius: & constituitur sic, Qui factus est ad Dei hono-
rem ex femine David secundum carnem.

In responsione ad
secundum & tertium
habes piam interpre-
tationem Græcorum
in Gregorio, & La-
norum in Augusti-
no.

In responsione ad
quartum uide in cal-
ce responsionis, quod
natura humana dicitur
subiectum factionis,
non solum ea
ratione, quia est sub-
iectum mutationis
relatiue: sed quia sub-
stantiale fieri in mys-
terio incarnationis
inuentum conuenit
humanæ nature pas-
sive: quoniam hoc
fieri non est nisi uerbo
uniri naturam hu-
manam in unitatem
hypostaticam, ubi
constat uerbum per-
sonare naturam, & na-
turam personari in
uerbo. Et licet uer-
bum personare na-
turam, non sit agere
(cum non sit commu-
ne toti Trinitati, cui
omnis actio ad ex-
tra communis est,
sed soli uerbo con-
ueniat) & consequen-
ter naturam a uerbo
personari, non sit pati:
quia tamen hoc uer-
bum, physice lo-
quendo, non est nisi
personatio humanæ
nature in uerbo, ut
nunc primo depen-
dens a tota Trinitate,
ut causa efficiente, &
uerbum in ipsa per-
sonatione concurat
ut hypostasis, & natu-
ra humana u. patiens
ipsam factionem suæ
personalitatis in uer-
bo, tam uerbum quam
natura humana potest
significari ut subiectum
factionis in hoc mysterio.
Et propter
ea in litera dicitur, quod
dici potest Humanitas facta
est Dei, non autem,
quod homo factus est Deus.

Homo factus est Deus: sicut si
Sortes cum prius fuerit homo,
postea factus est albus, demon-
strato Sorte, hæc est uera, Hic ho-
mo hodie factus est albus: hæc
tamen est falsa. Hoc album ho-
die factum est homo. Si tamen
ex parte subiecti poneretur ali-
quod nomen significans naturam
humanam in abstracto, postea
hoc modo significari ut subie-
ctum factionis, puta si dicatur,
quod natura humana facta est fi-
lij Dei.

ARTICULVS VIIII.

Utrum hæc sit uera, Christus est
creatura.

DOCTAVVM sic proceditur.
A Videtur quod hæc sit uera,
Christus est creatura. Dicit enim
Leo Papa. Noua & maudita con-
uentio: Deus qui est & erat, fit
creatura: sed illud potest tradi-
cari de Christo, quod filius Dei
factus est per incarnationem. ergo
hæc est uera, Christus est
creatura.

¶ 1. Præ. Proprietates utriusque
nature, possunt prædicari de hy-
postasi communi utriusque na-
ture quocumque nomine signi-
ficetur, ut supra dictum est: sed
proprietates humanæ nature est
esse creaturam: sicut & proprie-
tas diuinæ nature est esse creato-
rem. ergo utrumque potest dici
de Christo, scilicet quod sit crea-
tura, & quod sit increatus &
creator.

¶ 2. Præ. Principalior pars ho-
minis est anima, quam corpus: sed
Christus ratione corporis, quod
de Virgine traxit, dicitur esse sim-
pliciter natus de Virgine: ergo
ratione anime, quæ creata est a
Deo, debet simpliciter dici, quod
Christus sit creatura.

errorem contrarium fidei importantium: uel apparenter, dum
inordinata uerba speciem hæresis præterferunt: sicut etiam in
alijs uitijs incurritur ex aliqua inordinatione: species mali, a qua
qua uniuersaliter abstinendum esse iubet Apostolus.

¶ Nota secundo, quod quia questio ista est de nominibus, quæ di-
uersimode a diuersis
intelligi possunt: ideo
sufficiens ratio abili-
tandi aliqua locu-
tionem est si ga appa-
rentia: que uideatur
finere hæreticis, eam
si in ueritate non
ueremus.

¶ Nota tertio, quod
communicare cum hæ-
reticis in uocabulis
prohibetur est quo-
ad propria, non autem
quod ad communia: nam
in his que bene cum
Ecclesia dicunt, nos
non communicamus
cum illis: sed ipsi com-
municant nobiscum.
Sed in his uocibus,
quas contra Ecclesiam
leuauit, uipote ipsi
prijs, communicare
non debemus. Talis
autem est uox ista,
Christus est creatura.
Vt patet siquidem
Ariani uocem hanc
de Christo secundum
id uerbum, quod est, &
non secundum par-
tem: eam secundum
ueritatem non miseri-
tione partis, hoc est
humanæ nature crea-
tus sit. Et propterea
in hac enuntiatione,
Christus est creatura,
uipote hæreticis
propria, contra Eccle-
siam & uocem & uer-
tatem, non est com-
municandum cum
Arianis: & ideo est sim-
pliciter neganda.

RESPON. Dicendum, quod
sicut Hiero. dicit, ex uerbis in-
ordinate prolatis incurritur hæ-
resis. Unde cum hæreticis nec no-
mina debemus habere commu-
nia, nec eorum errori fauere ui-
deamur. Ariani autem hæreti-
ci, Christum dixerunt esse crea-
turam, & minorem Patre, non
solum ratione humanæ nature,
sed etiam ratione diuinæ perso-
næ. Et ideo non est absolute di-
cendum, quod Christus sit crea-
tura uel minor Patre, sed cum
determinatione, scilicet secun-
dum humanam naturam. Ea
uero, de quibus suspicari non
potest, quod diuinæ personæ
conueniat secundum seipsam,
possunt simpliciter dici de Chri-
sto ratione humanæ nature,
sicut simpliciter dicimus Chri-
stum esse passum, mortuum
& sepultum: sicut etiam in re-

tis sine determinatione aliqua, Pater maior me est. Si enim Chri-
stus absolute & simpliciter dixit, Pater maior me est (quod est
dicere, ego sum minor Patre) & idem est iudicium de ista &
de illa, Christus est creatura, ut in litera dicitur, consequens est,
ut dicere hæc, non sit communicare in uocabulis cum hæreti-
cis: sed sectari euangelica uerba, destruendo tamen sensum
hæreticorum: non enim prohibemur loqui & frequentare lo-
cutiones sacræ Scripturæ, male expositæ ab hæreticis, alioquin
oporteret nouum semper modum loquendi inuenire, quod est
fatuum.

¶ Ad hoc dicitur, quod Saluator non dixit sine determina-
tione, Pater maior me est: quoniam apposuit hanc locuti-
onem, ut rationem præcedentis, de seipso secundum assump-
tam naturam loquentis: ait enim, Gauderetis utique quia
uado ad Patrem: quia Pater maior me est: constat enim li-
quido, quod secundum humanam naturam uadit ad Patrem:
quia Pater maior est ipso proculdubio secundum illam natu-
ram, secundum quam uadit ad Patrem: alioquin maioritas
non esset ratio eundi ad Patrem. Ex contextu igitur literæ
quo maioritas Patris ratio eundi ad Patrem ponitur, determi-
natur maioritas ipsa Patris ad filium secundum humanam natu-
ram: secundum quam uadit ad Patrem. non est ergo euange-
lica, sed arriana uox, Christus est minor Patre, Christus est
creatura.

¶ Secunda

In q. 26. ar.
s. ad 1. Et r.
q. 41. art. 3. c.
& ad 4. & 1.
di. q. 7. art.
s. ad 4. & di.
q. 1. ar. 2. &
di. 21. q. 1.
art. 3. ad 2. &
4. con. ca. 48.
& ue. i. q. 19.
ar. 1. ad 1. &
op. 3. ca. 22.
& 1. Cor. 35.
sect. 1.
Art. 5. huius
quest.

Super Questionis 66. Articulum octauum.

Titulus de propositione est, an enuntiatio ista, Christus est
creatura, sit uera.

In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est directe respon-
sua questio. Non est absolute dicendum, Christus est creatura:
sed cum determinatione scilicet secundum humanam naturam.
probat, Cum hæreticis nec nomina debemus habere commu-
nia: ergo cum Arrianis non debemus consentire in dicendo
Christum creaturam. Antecedens probatur & ex Hieronymo:
quia ex uerbis inordinate prolatis incurritur hæresis: & nec hæ-
reticorum errori fauere uideamur. Consequentia probatur:
quia Arriani dicebant Christum creaturam simpliciter: quia
secundum utramque naturam erat creatura, quod est damnata
hæresis.

¶ Nota hic notitie quod ex uerbis inordinate prolatis incurritur
hæresis, non formaliter, quæ exigit pertinaciam in uoluntate:
sed uel materialiter, in significato uerborum inordinatorum,